

Ἡ ἀραγωνικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως καὶ τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου

Υπό Νίκου Α. Βέη (Bees)

(Τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

B'

Κατὰ τὴν Ἀραγωνικὴν παραλλαγὴν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου ἔγινε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκορτῶν ἀλλὰ ὑπῆρχε εἰς τὴν βαρανίαν τῆς Γορτυνιακῆς Ἀκοδας (τοῦδε στεοῦ δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ σᾶλων πηγῶν). Ὡς τι δὲ ἡ αὐτὴ παραλλαγὴ ἀναφέρεται περὶ τοῦ Δοξαπατροῦ Βουτζαρᾶ, τοῦ ἀμύντορος τοῦ Ἀρακλώβου. Εἶναι ἐπὶ μέρους ὑμερικῶν: «Ο Δοξαπατρὸς ἦτο τόσον ωμαλός, ὅπερε ἡ κορύνη αὐτοῦ εἶχε τόσον βάρος, ὥστε διὰ τῆς ἀδύνατος νά ύψωσῃ αὐτήν διὰ τῆς μιᾶς χειρός, καὶ διά θώραξ, τὸν δποῖον ἔφερεν. εἶχε βάρος 150 λιτρῶν καὶ πλέον» (προβλ. Σ. Π. Λάμπρου. Μικτὰς σελίδας, σ. 420 κ. ἐ.). Εἶναι προφανές, ὅτι κατὰ τὴν μακρὰν χρονικὴν περίοδον, ἡ ὄποια διέρευσεν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' ἀρχομένου αἰώνος, ὅτε δὲ Δοξαπατρὸς ἀνεδίχθη ἵταμὸς ἀμύντω τοῦ Ἀρακλώβου, μένοι τοῦ ΙΔ' τελευτῶντος αἰώνος, ὅτε συνεπιλήθη ἡ Ἀραγωνικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως. ἀνεπτύχθησαν ποικίλοι, θυμῷ περὶ τοῦ Δοξαπατροῦ εἰς τοὺς ὄποιούς ἐπὶ μέρους δουλεύεις ὁ συμπιλήτης τῆς πρωσηποθείστης παραλλαγῆς. Εἶναι δὲ ἀξιον οπιεῖσθαι τὸ συνομα τοῦ Ἀρακλώβου.

— τὸ Ἀρακλώβον ὅπου κρατεῖ τὸν (δρόγγον) ὅπου τὸ λέγουν τὰ Σκορτά μικρὸν (καστέλιν) ἐμ., ἀλλὰ εἰς τραχῶν, κάθεται, πολλὰ ἐνι αφειρωμένον (= ὡχυρωμένον), λέγουν δὲ κάποιος τὸ κρατεῖ τὸ διά τοὺς (Βουτζαρᾶς, Δοξαπατρὸν τὸν λέγουσιν, μέγας στρατιώτης ἐν).

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἔξαρθῃ τὸ γεγονός, ὅτι οὐχὶ τόσον τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως καὶ αἱ λοιπαὶ ιστορικαὶ πηγαὶ καὶ τὸ συνολεῖον, δοτὸν δημοφύλην νεοελληνικὰ λογοτεχνίματα συνέβασαν ἄπτε τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ ἀμύντων νὰ καταστῶσι πράγματα γνωστὰ εἰς τὰς ἑλληνικὰς μάζας. Εἶναι δὲ τὰ λογοτεχνίματα ταῦτα στηριζόμενα ἐπὶ μέρους εἰς τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως, τὸ διήγημα «Ο αὐθέντης τοῦ Μορέως» τοῦ Αλ. Ρ. Ραγκαβῆ (ἐδημοσιεύθη τὸ πρώτον

ἐν τῷ Πανδώρῳ, τόμ. Α' 1850) ἐπὶ τὰ δράματα «Μαρία Δοξαπατρὸς» τοῦ Δ. Βερναδάκη (ἐποιήθη καὶ ἔξεδόθη τὸ πρώτων ἐν Μογάχω 1858) καὶ «Τὸ τέκνα τοῦ Δοξαπατροῦ τοῦ Σοφοκλέους Καρύδης τὸ τελευταῖον τούτο δράμα ἐστέφθη ἐν τῷ ποιητικῷ διστηγωματικῷ τοῦ 1868 καὶ ἐπιπώθη κατὰ τὸ αὐτὸν ἔτος ἐν «Ἀθηναῖς, ἀλλὰ ἐκυκλοφόρει πολὺ καὶ χειρογράφως μάλιστα ἐν Πελοποννήσῳ.

Ταὶ τὸ βυζαντινὸν κάστρον Ἀράκλωβον». Τὸ ἄρθρον τούτο — ἐφ' δοσον γηωρίζω δὲν ἔδημοσιεύθη ἔως τῶρα διὰ τοῦ τύπου. «Τὸ Ἀράκλωβον — γράφει δὲ καὶ Ἀνδρ. Κλεφτογιάννης: «ζητεῖται πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ἐν δὲ κεῖται, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὰ Κοντοβούνια ἐντὸς τῆς Τριφυλίας, εἰς τὸν δρόμον Ἀρακλάδιος [Κυπαρισσίας]. πρὸς τὴν Ἀνδρούσσαν, Κοράνην. Καλαμάταν, εἰς τὴν κορυφὴν βραχώδους βουνοῦ τῆς δραστειρᾶς Κιάφας. Σέξι, Λυκοβούνιστας.. Τὸ Ἀράκλωβον κεῖται καὶ εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τραχῶν, δῆπος τὸ θέλει τὸ Χρονικὸν κατεται καλῶς εἰς ὑψος ἀπὸ τοῦ ἔδαφους μὲ τὰ τείχη του. τὰς πύλας τὰς δεξαιεπολίτιδη, Γορτυνία. «Η ταπεινότης μου ὑπέρειπε τὸν 1912 εἰρ τὸ ΙΣΤ' Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν εἰδικὸν ὑπόμνημα περὶ τοῦ τοπογραφικοῦ καθορισμοῦ τοῦ κάστρου τοῦ Ἀρακλώβου. ὑποστηρίθησε, δτι τούτο πρέπει νὰ τοπισθεῖ πρὸς τὸ κάστρον τῆς Αλβανίας, κείμενην κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ τέως δῆμου Ἀρόηνς (τῆς ἐπαρχίας Ὁλυμπίας) ἐπὶ τοῦ δρους Μπουνούκα. Μέγα μέρος τῆς παραχώματος «Ολυμπίας — ὡς διδασκόμενα ἐξ ἀσφαλῶν μαρτυριῶν — ἀνήκειν εἰς τὸν δρόγυρον (= περίον, περιοχὴν) τῶν Σκορτῶν. δηνοὶ καὶ τὸ Ἀράκλωβον ἔκειτο (βλέπε ἀνωτέρω τοὺς στίχους τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως). Καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσην τοῦ σχετικοῦ ὑπουργικοῦ αιτήσιμου ἀλλοι ἐδευνηταὶ (Σ. Δραγούμης Λογπον, Ν. Γ. Πολίτης, Διον. Πόταρης, Ιωάνν. Α. Κωστόπουλος, Ιωάνν. Σαρῆς δὲ γεωράφος Γεωργ. Ἀναγνωστόπουλος, Διον. Π. Καλογερόπουλος) ἐποπθήστοντας ἄλλως τὸ Ἀράκλωβον. Ο δὲ φιλίστων Μεσσήνης κ. Ἀνδρέας Κλεφτογιάννης ἀπέστειλε τὴν 15ην Νοεμβρίου 1938 εἰς τὴν ταπεινότητα μου νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παρεσκευασμένην γενικωτέσσαν ποιηματείαν περὶ τοῦ κάστρου τοῦ Ἀράκλωβου.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ